

Vergaderjaar 2023–2024

35 561

Parlementaire enquête aardgaswinning in Groningen

Nr. 60

BRIEF VAN DE ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 mei 2024

Met de kabinetsreactie Nij Begun zijn maatregelen aangekondigd die ervoor moeten zorgen dat de schadeafhandeling en de uitvoering van de versterking milder, menselijker en makkelijker wordt. Daarbij heeft het kabinet extra aandacht voor de doelgroepen die vaker vastlopen vanwege de complexiteit van de dossiers: mkb-ondernemers, agrariërs en bewoners in complexe situaties.

Het is de verwachting dat de (generieke) verbeteringen in de reguliere schadeafhandeling en versterkingsoperatie zullen zorgen voor snellere procedures én minder complexe situaties, waardoor op termijn de noodzaak tot vangnetten en taskforces zullen afnemen. Voor dit moment zet ik onverminderd in op de aanvullende maatregelen voor deze doelgroepen. De eerste resultaten en de signalen uit de provincie Groningen en Noord-Drenthe zijn bemoedigend. Met deze brief informeer ik uw Kamer over de voortgang. Vanwege het Agroprogramma is deze Kamerbrief mede namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Mkb-ondernemers

In het aardbevingsgebied gaf in 2021, 45 procent van de ondervraagde mkb'ers aan in de bedrijfsvoering last te hebben van de gevolgen van gaswinning.¹ Dit is de reden dat er extra maatregelen zijn genomen om de situatie voor gedupeerde mkb-ondernemers te verbeteren.

Reguliere schadeafhandeling en versterking mkb

Het IMG is 7 mei gestart met de gefaseerde openstelling van de waarde-dalingsregeling niet-woningen. Door bevingen als gevolg van gaswinning

¹ Bron: Gronings perspectief 2020 «De sociale impact van de gaswinning in Groningen meting maart 2020».

kan een object minder waard zijn geworden. De vergoeding voor de waardedaling kan oplopen tot maximaal 12% van de WOZ-waarde. Deze regeling gaat over zakelijke objecten die eigenaren niet als woningen gebruiken. Denk daarbij aan een kantoorpand, een winkel of een agrarisch bedrijf, maar ook andere objecten, zoals een autowasplaats. Sinds september 2020 konden woningeigenaren van niet-zakelijke panden al een eenmalige vergoeding krijgen als hun woning minder waard is geworden. Eigenaren van een pand waar wonen en werken wordt gecombineerd en die voldoen aan de voorwaarden kunnen nu een aanvraag doen voor het zakelijke deel.

De NCG continueert vanuit de «naast de bewoner/ondernemer» gedachte maatwerk, o.a. op het gebied van tijdelijke huisvesting en schade door versterken. NCG werkt daarbij met programma-specifieke ondernemers-begeleiders en stelt de behoefte van een getroffen ondernemer centraal. Daarbij kunnen ondernemers gebruik maken van een onafhankelijk financieel en bouwkundig adviseur.

Afgelopen jaar is de samenwerking tussen de twee uitvoeringsorganisaties geïntensiveerd waardoor ook de problematiek van mkb-ondernemers beter in samenhang kan worden opgepakt. Daarbij worden mandaat en financiële middelen sinds het najaar van 2023 nadrukkelijk laag in de uitvoeringsorganisaties gelegd, zodat casemanagers sneller de beschikking hebben over voorzieningen en doorzettingsmacht om zaken af te kunnen handelen. Dat resulteert in een snellere schadeafhandeling en versterking én minder complexe situaties die vastlopen.

Mkb-Programma

Met Nij Begun heeft het mkb-programma van de provincie Groningen een extra impuls gekregen van € 25 miljoen. Het programma biedt mkb-ondernemers ondersteuning bij de schadeafhandeling, de uitvoering van de versterking en bij het ontwikkelen van lange termijnperspectief ten aanzien van de bedrijfsvoering.

De provincie heeft in januari 2024 twee mkb-consulenten aangesteld die ondernemers ondersteunen bij het traject van schadeherstel of versterking en advies geven als deze zaken invloed hebben op de bedrijfsvoering. Steeds meer ondernemers weten de consulenten inmiddels te vinden. Soms is aanvullend op begeleiding van de mkb-consulent specialistische kennis nodig. Voor juridische, planologische, bedrijfskundige of psychologische ondersteuning kunnen gedupeerde ondernemers sinds 29 januari 2024 voor € 10.000 subsidie aanvragen via de deskundigenregeling bij de provincie.

Momenteel wordt bekeken welke ondersteuning door schade of versterken getroffen mkb-ondernemers mogelijk aanvullend nodig hebben bij het bieden van bedrijfseconomisch perspectief. Een subsidieregeling om investeringen voor deze getroffen mkb'ers weer mogelijk te maken is één van de maatregelen die wordt verkend.

Taskforce mkb

Op 7 december jl. is de taskforce mkb onder leiding van onafhankelijk voorzitter Nina Beswerda van start gegaan. De meerwaarde van de taskforce zit in het bij elkaar brengen van partijen. Deze taskforce richt zich op de meer complexe casuïstiek van mkb-ondernemers met onvoldoende voortgang in de reguliere schadeafhandeling of versterking en die een integrale benadering vergt bij het oplossen van knelpunten. De taskforce heeft tevens een signaalfunctie voor verbeteringen in beleid en uitvoering.

De eerste bevindingen vanuit de onafhankelijk voorzitter laten zien dat advies en ondersteuning beter moeten aansluiten op de situatie van een ondernemer. Er zijn een aantal overlegstructuren die zich richten op of bezighouden met complexe mkb casuïstiek. Het onderscheid tussen deze gremia, de specifieke toegevoegde waarde hiervan én de route er naartoe wordt door regionale stakeholders verschillend ervaren en uitgedragen. Een signaal dat ik vaker waarneem. Aan het eind van deze brief kom ik hier op terug.

Een andere bevinding van de onafhankelijk voorzitter, ondersteund door beide uitvoeringsorganisaties en de provincie Groningen, is dat afgelopen jaren het beeld is ontstaan dat er sprake is van een significant aantal ondernemers waar sprake is van een «complexe situatie», maar de signalen zijn hieromtrent terug te brengen tot een specifiek aantal ondernemers die al langere tijd in onzekerheid zitten. Omwille van de voortgang in deze specifieke situaties, alsook om een reëel beeld te vormen over de effecten van de nieuwe schadeafhandeling en versterking, is het wenselijk dat voor deze casussen snel van antwoorden worden voorzien.

Agrariërs

Ook agrarische bedrijven kunnen te maken krijgen met schadeafhandeling of versterking. Deze groep heeft vanwege gestapelde problematiek relatief vaker te maken met lange(re) doorlooptijden. Om hier stappen in te zetten is het afgelopen jaar de samenwerking tussen de beide uitvoeringsorganisaties, maar ook met de provincie Groningen, geïntensiveerd. Vanuit de eerder genoemde «naast de bewoner/ondernemer» gedachte, levert de NCG zoveel mogelijk maatwerk. In combinatie met meer mandaat en financiële middelen lager in de uitvoeringsorganisaties zorgt dit voor een snellere schadeafhandeling en versterking. De NCG, het IMG en de provincie Groningen geven aan dat het aantal aanmeldingen voor de reguliere schadeafhandeling en versterking lijkt terug te lopen en dat de meest complexe situaties waarschijnlijk in beeld zijn. Om tot een integrale oplossing te komen voor de meest complexe situaties wordt momenteel een overlegstructuur op programmamanagers niveau (NCG, IMG, Provincie Groningen en mogelijk de betreffende gemeente) opgezet met het juiste mandaat en de middelen om complexe casuïstiek op te lossen.

Hernieuwde Mestkelderregeling en werkgroep Mestkelders

Het IMG heeft in de zomer van 2023 de werkwijze voor de mestkelderregeling aangepast waardoor sneller en ruimhartig schade aan de mestkelder kan worden afgehandeld. Het IMG benadert iedere agrariër die een melding heeft gedaan voor een keukentafelgesprek. Hierbij wordt, in overleg met de agrariër, gekeken naar verschillende manieren om het probleem op te lossen.

Momenteel zijn 207 aanvragen voor de regeling ingediend en zijn er 50 besluiten genomen. In het verlengde van de aangepaste regeling is in oktober 2023 de Werkgroep Mestkelders opgericht, waarin de sector, de provincie, IMG en NCG zijn vertegenwoordigd. Het doel van de werkgroep is te bekijken of de nieuwe werkwijze van de mestkelderregeling de schadeafhandeling in algemene zin verbetert en waar nog bijstelling nodig is. De signalen uit de regio over de vernieuwde mestkelderregeling zijn positief.

Het Agroprogramma

Het Agroprogramma van de provincie ondersteunt agrariërs met schade- en versterkingsproblematiek in het aardbevingsgebied en biedt hen een nieuw (bedrijfseconomisch) perspectief. Het kabinet heeft in het kader van Nij Begun het programma aangevuld met extra financiële middelen van € 221 miljoen.

Agro-consulenten

De agro-consulenten vormen het hart van het programma en brengen de diverse hulpvragen van agrariërs in kaart. Zij bieden bijstand en advies en leggen de verbinding met hulpinstanties, subsidieregelingen en andere relevante opgaven als stikstofreductie of natuur-inclusieve landbouw. Steeds meer agrariërs in het aardbevingsgebied weten het Agroprogramma te vinden. Tot dusver hebben 240 agrariërs zich aangemeld.

Maatwerkregeling agro

Specifieke aandacht verdient de maatwerkregeling c.q. investeringsregeling. Deze is bedoeld voor agrariërs in het aardbevingsgebied die te maken hebben met een schadeafhandeling en/of versterkingsoperatie en investeringen willen gaan doen in hun bedrijf. Veelal hebben deze schade- of versterkingstrajecten ertoe geleid dat de verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering langere tijd heeft stilgestaan.

December 2023 is de maatwerkregeling voor de eerste keer opengesteld met een subsidieplafond van € 5 miljoen waarbij aan 12 agrariërs een subsidie is toegekend. Het betreft agrariërs die willen investeren in hun stallen of schuren, voor erfverharding of voor machines. De tweede openstelling loopt momenteel met een verhoogd subsidieplafond van € 17 miljoen. De laagdrempeligheid draagt bij aan de aantrekkingskracht van deze regeling. Een agrariër kan binnen de relatief brede regeling keuzes maken die specifiek bij de onderneming passen en kan op een toegankelijke manier een aanvraag doen. Voor de komende vier jaar is er ruim budget om de doelgroep vooruit te helpen.

Taskforce Agro

In overleg met de provincie Groningen, NCG en IMG heb ik eerder besloten de implementatie van de hierboven beschreven maatregelen af te wachten alvorens te besluiten over een taskforce Agro. De eerste bevindingen zijn positief. Zo draagt het Agroprogramma met haar agroconsulenten én regelingen bij aan het verminderen van complexere casuïstiek bij agrariërs. Ook is de maatwerkregeling populair onder gedupeerde agrariërs met diverse vormen van complexiteit. Gecombineerd met de positieve ontwikkelingen rond de mestkelderregeling, de verbeteringen in de reguliere schadeafhandeling en versterking én de opzet van een overlegstructuur op programma-managers niveau voor complexe agro-casuïstiek, wil ik de rest van het jaar gebruiken om deze bemoedigende resultaten te volgen en een vinger aan de pols te houden. De besluitvorming over de noodzaak van extra inzet op agro-casuïstiek middels een taskforce houd ik daarom de rest van het jaar aan.

Complexe problematiek bewoners

Nij Begun heeft ook voor bewoners maatregelen in gang gezet om de schadeafhandeling en versterkingsopgave milder, makkelijker en menselijker te maken. Het IMG en de NCG hebben een breder instrumentarium met meer mandaat en financiële middelen voorhanden voor de

afhandeling van bewoners casuïstiek. Daarbij helpt ook dat mandaat en middelen laag in de uitvoeringsorganisaties is gelegd. Casemanagers hebben zodoende handelingsperspectief om zaken sneller af te kunnen en mogen handelen.

Daarmee blijft echter niet volledig uit te sluiten dat in specifieke situaties meer nodig is. Voor de meest complexe situaties, waarin een bewoner dreigt vast te lopen, is er een drietal mogelijkheden om oplossingen aan te reiken, namelijk via de Taskforce Complexe Zaken, het Interventieteam Vastgelopen Situaties (IVS) of de Commissie Bijzondere Situaties (CBS).

Taskforce Complexe Zaken

In december 2023 is de Taskforce Complexe Zaken van start gegaan en is voor de meest complexe bewoners situaties beschikbaar. Deze taskforce, onder gecombineerde leiding van het IMG en de NCG, richt zich op het oplossen van complexe bewoners situaties met meervoudige problematiek, zoals erfgoedpanden of panden die in zowel het schade- als het versterkingstraject zitten en extra coördinatie behoeven. Daarbij heeft de taskforce ook een signaalfunctie voor verbeteringen in beleid of uitvoering. De eerste resultaten laten zien dat IMG/NCG er steeds beter in slagen meer complexe dossiers regulier af te handelen. Met deze taskforce is de samenwerking tussen IMG en NCG verder geïntensiveerd.

Vangnetten

Het Interventieteam Vastgelopen Situaties (IVS) en de Commissie Bijzondere Situaties (CBS) zijn het afgelopen jaar meer complementair gaan samenwerken. Het IVS richt zich op knelpunten in schadeafhandeling, versterking en combinaties met bijvoorbeeld erfgoed. De CBS heeft in het bijzonder ervaring met problematiek van sociaalpsychologische aard en (dreigende) financiële problemen. De inzet is om het juiste vangnet te bieden voor bewoners die in de meest bijzondere en/of schrijnende situatie zijn terechtgekomen. Beide vangnetten zijn toegerust met een ruim mandaat en financiële middelen om de meest complexe situaties van een oplossing te voorzien. Zij zijn in staat gebleken om maatwerkoplossingen te bieden in uiterst complexe situaties. Feit blijft dat het bieden van perspectief vaak ingewikkeld is en veel tijd en inspanning kost. Beide vangnetten zoeken naar duurzame oplossingen en elke casus is anders.

Het IVS (2021) heeft in totaal 48 casussen in behandeling genomen en hiervan 41 casussen verder gebracht. Door de complexiteit en veelal de noodzaak van bouwactiviteiten vergen de meeste casussen een lange doorlooptijd om geheel af te ronden. De CBS (sinds 2014) heeft in totaal 345 zaken afgerond en heeft 52 zaken in behandeling. Regionale hulp- en zorgverleners kunnen nu ook casuïstiek aandragen bij CBS. Daar wordt in toenemende mate gebruik van gemaakt. Sinds januari 2024 is het voor micro-mkb'ers ook mogelijk om aangedragen te worden bij de CBS. Bij de Commissie zijn momenteel 7 micro-mkb'ers aangemeld. Voor meer informatie over de werkzaamheden van beide vangnetten verwijs ik naar bijgevoegde jaarverslagen van het IVS en CBS.

Vervolg

De verbeteringen in de reguliere schadeafhandeling en versterkingsoperatie, een geïntensiveerde samenwerking tussen NCG, IMG en regio, en de hierboven beschreven aanvullende maatregelen zorgen er voor dat mkb-ondernemers, agrariërs en bewoners beter worden ondersteund. De eerste resultaten zijn, zoals ik hierboven heb toegelicht voorzichtig

positief. De verwachting van de betrokken partijen is dat het aantal vastgelopen en/of complexe situaties hiermee ook verder zal afnemen. Hoeveel dossiers het op dit moment nog betreft, zoals het lid Beckerman mij vroeg in het debat van 7 juni 2023, is lastig te zeggen. Belangrijkste is dat de betrokken partijen zich onverminderd blijven inzetten voor het duurzaam oplossen van complexe situaties waar de bewoner of ondernemer centraal staat.

Eind 2024 zal ik samen met betrokken partijen de inzet op de hierboven besproken doelgroepen en de beschikbare vangnetten en taskforces nader bekijken. Ik zal daarbij verkennen of het nodig is om de verschillende instrumenten en de toegang tot hiertoe verder te stroomlijnen en/of de informatievoorziening te verbeteren. Het streven is en blijft uiteraard dat de nieuwe maatregelen op schade en versterken de vangnetten en taskforces binnen niet al te lange tijd overbodig maken en dat casuïstiek kan worden afgedaan in het reguliere proces van schadeherstel en de versterkingsoperatie.

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
J.A. Vijlbrief

BIJLAGE 1

Taskforce mkb	
Doel	Oplossen van complexere casuïstiek mkb ondernemers: het vroegtijdig oplossen van knelpunten in de uitvoering van schade en versterken.
Aandragen via	Externe vz.;NCG; IMG; Provincie Groningen (mkb consulent); Stut en Steun; Gemeenten (via de provincie).
Taskforce Complexe Zaken	
Voor wie	Oplossen van complexere casuïstiek binnen de impactvolle dossiers van NCG/IMG. Het betreft meervoudige problematiek of schade én versterken gerelateerd.
Aandragen	Duo voorzitters vanuit NCG IMG; gemeente.
Vangnet Interventieteam Vastgelopen Situaties	
Voor wie	IVS biedt maatwerkoplossingen aan bewoners en ondernemers van wie het dossier is vastgelopen in de schade-afhandeling of de versterking.
Aandragen	Via NCG; IMG; Aardbevingsgemeenten.
Vangnet Commissie Bijzondere Situaties	
Voor wie	CBS is er voor inwoners en (micro) mkb'ers in het aardbevingsgebied, met een combinatie van problemen waar zij zelf niet meer uit komen. Het betreft problemen met erkende schade of versterking én medische/psychische problemen én (dreigende) financiële problemen.
Aandragen	Aardbevingsgemeenten; de Nationale ombudsman of medisch of psychisch hulpverlener.